MIRCEA FARCAŞ
(Baia Mare)

INTERFERENŢE LEXICALE ÎN MARAMUREŞ*

Introducere

Zona cercetată aparţine subdialectului maramureşean, care se înscrie în aria de nord-vest a dialectului dacoromân. Această arie dialectală se caracterizează printr-un pronunţat caracter arhaic, păstrând la nivelul tuturor compartimentelor stadii vechi de limbă, unele chiar necunoscute până acum.

Vocabularul (lexicul) unei limbi se află „în dependenţă directă de evoluţia societăţii şi a gândirii" (ILR 1978, p. 55), de aceea, acesta va fi supus unor permanente schimbări şi înnoiri. În prezent, datorită influenţei tot mai accentuate a limbii literare prin dezvoltarea fără seamăn a mass-mediei, prin legăturile tot mai strânse cu oraşul şi, nu în cele din urmă, prin contactul tinerilor cu şcoala, continuarea studiilor în învăţământul superior etc., graiurile populare sunt supuse unui puternic proces de „nivelare", de uniformizare, de apropiere faţă de limba literară. Toate acestea îşi manifestă, cu precădere, prezenţa la nivelul lexicului, care este compartimentul cel mai deschis al limbii şi „cel mai sensibil faţă de inovaţii, cel mai receptiv faţă de împrumuturi" (Todoran 1984, p. 140).

Din contactul îndelungat al românilor din această zonă cu vorbitori de limbă ucraineană (ruteană), în special, vorbitori de limbă maghiară şi germană a rezultat o trăsătură specifică subdialectului mara-

* Această lucrare a fost realizată în cadrul proiectului Societatea Bazată pe Cunoaştere – cercetări, dezbateri, perspective, cofinanţat de Uniunea Europeană şi Guvernul României din Fondul Social European prin Programul Operaţional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, ID 56815.

BDD-V725 © 2012 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:22 UTC)

mureşean, care vizează în principal compartimentul lexicului şi demonstrează o dată în plus caracterul „deschis” (Marin 1981, p. 350) al acestuia. Deschiderea spre elemente noi a favorizat şi pătrunderea unor termeni romanici neologici direct sau indirect, prin intermediul maghiarei, germanei sau slavei, fapt indicat şi de forma lor fonetică: *danţuri* „dansuri”; *lităr(ă)* „litru”; *metăr* „metru”; *oloi* „ulei”; *şalată* „salată”; *ţircus* „comedie, circ” etc.

În urma analizei diacronice şi sincronice a lexicului studiat[1], se delimitează trei straturi terminologice (*Chioar*, p. 78–85):

1. Cuvinte vechi, păstrate în graiurile maramureşene.

2. Cuvintele care reprezintă diverse surse şi epoci.

3. Lexicul neologic, pătruns în această arie lingvistică prin intermediul mass-mediei, prin care limba literară îşi manifestă influenţa.

Dacă cuvintele din primul strat constituie elemente de continuitate cu restul dacoromânei, cele din al doilea au o distribuţie discontinuă, cu un regim funcţional limitat la aria lingvistică avută în vedere, ceea ce duce la o delimitare a acestei zone de restul ariilor lingvistice. Prin urmare, prezentul studiu se va referi doar la acele cuvinte care pot fi incluse în cel de-al doilea strat terminologic: cuvintele care reprezintă diverse surse şi epoci.

Datorită contactului îndelungat cu limbile populaţiilor vecine: ucraineană (ruteană), maghiară sau germană, în lexicul subdialectului maramureşean se înregistrează un număr considerabil de elemente de origine străină.

Materialul lingvistic excerptat a fost ordonat pe domenii, astfel:

1. PĂRŢILE CASEI: *alaş* „schelă” < magh. *állás* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 249, punctele 222, 223, 225–240); *batcă* „zăvor la uşă” < magh. *botkó* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 265, punctele 229, 230); *ciotornă* (*ciotoarnă*, *cioternă*) „jgheab, burlan la casă”

[1] Cercetările noastre asupra lexicului maramureşean se bazează pe materialul lingvistic prezentat în cele patru volume din ALRR – *Maramureş*, pe textele dialectale culese de aici de către cercetătorii de la Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, Bucureşti (în manuscris) şi pe culegerile de folclor tipărite din această zonă.

BDD-V725 © 2012 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:22 UTC)

< magh. *csatorna* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 271, punctele 225, 228, 230, 232, 234); *cirip* „ţiglă" < magh. *cserép* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 275, punctele 232, 234); *corfă* „coviltir" < magh. *korfa* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 346, punctele 224, 229); *draniţă* „şindrilă" < ucr. *dranyća* (TD – *Basarabia*, AJ, p. 334/25); *hăizaş* „scheletul acoperişului" < magh. *hajzás* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 293, pct. 223; ALR II, s.n., vol. VI, h. 1722, punctele 353, 362); *maltăr* „mortar" < magh. *malter* (ALRR – *Maramureş*, vol. IV, planşa XIV, chestiunea [668], punctele 223, 225–227, 231, 232, 240); *palant* (*pălant*) „gard" < ucr. *palanka* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 248, pct. 231; h. 281, punctele 223–237, 238–240); *prizmă* (*prismă*, *prijmă*)„prispă" < ucr. *prispa* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 252, punctele 222–225, 227, 229, 230, 232–240); *şatră* „prispă închisă, ca un cerdac", „pridvor"[2] – sens numai în Maramureş < magh. *sátor* sau sl. *šatăr* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 251, punctele 221–226, 228–240; TD – *Basarabia*, BA, p. 327/25); *steregíe* „funingine, zgură" < sl. *styrati* (cf. însă şi DER, nr. 8756: ngr. υρυγία, CADE: lat. vulg. **stilĭgĭnea*) (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 293, punctele 223, 229, 237, 239, 240); *ştimpi* „stâlpi" < germ. *Stampf*, *Stump* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 282, punctele 224, 230); *teglă* „cărămidă" < magh. *tégla* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 245, punctele 222–230, 232–240); *târnaţ* „pridvor" < magh. *tornác* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 251, punctele 224, 225, 227, 229); *ţaglă* „zăvor la uşă; băţ la puşca de soc" < germ. *Zagel* (ALR II, s.n., vol. V, h. 1323, pct. 353; ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 265, pct. 232); *vaióg/ voiog* „cărămidă nearsă, chirpici" < magh. *vájog* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 246, punctele 221–235, 237–240); *valău/ halău* „jgheab" < magh. *vályú* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 271, punctele 221–223, 226, 227, 235, 238, 239); *văcălui* „a tencui" < magh. *vakolni* < *vakolás* (ALRR

[2] Termenul *şatră* constituie un exemplu de degradare a sensului; astfel, în secolul al XVI-lea denumea *cortul domnesc* (Adamescu 1935, p. 12). În Maramureş mai are sens de „magazin ambulant (demontabil)"; de obicei, aici se vând lucruri ieftine, dar şi de o calitate mai scăzută. După L. Şăineanu (1925, s.v. *şatră*) *şatră* < sl. *sat*ĭ*rŭ* „cort".

BDD-V725 © 2012 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:22 UTC)

– *Maramureş*, vol. II, h. 253, punctele 221, 240); *vraniţă* (*vragniţă*) „poartă mai mică, fără încrustături” < sl. *vratnica* („*poarta* e mare şi înaltă, cu încrustături”, cf. nota 234) ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 259.

2. OBIECTE ŞI ÎNDELETNICIRI CASNICE: *bancă* „borcan” < rus. *banka* (TD – *Basarabia*, AJ, p. 362/5); *boată* „bâtă, ciomag drept” < magh. dial. *botta* (Kis 1962, p. 59) (Budeşti, Fereşti, Moisei); *bocaie* „ulcior mai mic” < germ. *Pokal* sau srb. *bokal* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 311, nota pct. 237); *budâi*[3] „bărbânţă mare” < magh. *bödön* (ALR II, s.n., vol. I, h. 190, pct. 362; ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 331, punctele 231–235, 237, 238); *canistru* < germ. *Kanister* (TD – *Basarabia*, BA, p. 325/15); *cantă* „vas îngust de tablă (folosit în special la transportul laptelui)” < magh. *kanta*[4] (Budeşti, Fereşti) (Marin, Mărgărit 2005, p. CLXII); *cergă* „pătură de lână” < sl. *cerga* (TD – *Basarabia*, Pl, p. 390/5; *cocie* „cărucior de copil” < magh. *kocsi* (TD – *Basarabia*, ST, p. 386/5); *corşău* „damigeană” < ucr. *korsov* (cf. DEU, vol. II, s.v. *korsov*: < magh. *kórso*) „vas de sticlă cu împletitură de nuiele” (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 333, punctele 221–229, 234); *dugău* „dop” < magh. *dugó* (TD – *Basarabia*, ST, p. 377/5); *ferang/ ferhang/ ferhong/ firong* „perdea” < germ. *Vorhang* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 268, punctele 221–238, 239, 240; TD – *Maramureş*, P, p. 36/25); *fideu* „capac” < magh. *fedő* (ALR II s.n., vol. IV, h. 1045, punctele 353, 362; ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 304, punctele 221–234, 236–240); *finge* „cană” < magh. *findzsa* (TD – *Maramureş*, Bz, p. 43/15); *fioc* „sertar” < magh. *fiók* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 315, punctele 225, 228, 231); *laboş* „cratiţă” < magh. *lábos* (ALR II, s.n., vol. IV, h. 1044, pct. 362); *moşini* „chibrituri” < magh. *mosini* sau germ. *Maschine* (cf. DLR, s.v. *maşină*) (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 295, punctele 222, 228); *găvan* „lingură mare, polonic” < sl. *vagan* – metateză (ALR II,

[3] Termenul este semnalat de către Teofil Teaha (1975, p. 113) şi în graiurile din Oltenia în formele *bădâi*, *badâi*, *bădăi*, *bâdâi* (NALR – *Oltenia*, vol. III, MN, pl. 58).

[4] Cf. österr. *Kåndel* (Wehle, p. 178, *apud* Ţurcanu 2005, p. 36).

BDD-V725 © 2012 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:22 UTC)

s.n., h. 419, pct. 353); *pinţăluş* „briceag, cuţit mic” < magh. *penicilus* (Avram 1997, p. 159) (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 335, punctele 221–225, 227–232, 240); *ploibaz* „condei, creion” < sl. *playvaz* (ALR II, s.n., vol. III, h. 915, pct. 353); *popiroş* „hârtie” < magh. *papiros* (ALR II, s.n., vol. IV, pct. 353); *a prănica* „a spăla rufele cu maiul” < ucr. *pranyk* „mai” (TD – *Basarabia*, AJ, p. 345/30); *răzvalcă* „sucitor” < ucr. *razvalka* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 307, punctele 226, 227); *strujac* „saltea de paie” < germ. *Strohsack* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 321, punctele 221–237, 239, 240); *struţ* „buchet (de flori)” < austr. *Strutz*[5] „cozonac”: *De cu mic am purtat* ***struţ*** (*Corpus Săpânţa*), *Sînt şi feciori cu* ***struţuri*** */ Sint şi fete cu cununi* (GN, vol. II, p. 40, BA); *şpargă* „sfoară” < magh. *spárga* (ALR II, s.n., vol. III, h. 740, pct. 353); *şpor* „sobă de tablă sau de cărămidă” < magh. *spór* (TD – *Basarabia*, AJ, p. 334/5; St, p. 384/15); *ştiob* „troacă” < ucr. *štovd*, *štub* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 297, pct. 235); *a şurlui* „a freca podelele” < magh. *súrolni* (ALR II, s.n., vol. IV, h. 1234, punctele 353, 362); *tepşe* „tavă” < magh. *tepsi* (TD – *Basarabia*, AJ, p. 357/35, Budeşti, TA); *ticlăzău* „fier de călcat” < magh. *téglázó* (ALR II, s.n., vol. IV, h. 1232, punctele 353, 362 ; TD – *Basarabia*, Pl, p. 395/5); *tolcer* „pâlnie” < magh. *tölcsér* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 313, punctele 221–226, 228–240); *uncrop* „apă clocotită” < ucr. *ukropŭ* (TD – *Basarabia*, AJ, p. 346/20); *videre* „găleată” < magh. *veder* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 284, punctele 222, 224–228, 230–236, 238, 239); *a zoli* „a înmuia şi freca rufele” < ucr. *zolyty* (TD – *Basarabia*, AJ, p. 344/25);

[5] În Maramureş, *struţul* (de mărimi variabile) „buchet (bucheţel) de flori” este purtat la guler de către mire, naşi şi rudele apropiate. Se mai pune *ştruţ* în vârful unei case în curs de construire. *Struţ* < mhd. **strûz*. Vasile Frăţilă (2006, p. 143) menţionează faptul că iniţial, *struţ* însemna ‘buchet de flori’ şi îl semnalează în nordul Transilvaniei, Maramureş şi Bucovina. Evoluţia de la ‘buchet de flori’ la ‘cozonac’ se explică prin faptul că în unele locuri, la morţi, pe lângă ofranda pentru mântuirea sufletului împreună cu o bandă (fâşie de hârtie) împodobită se aşază şi un colac de *struţ*. Prin lărgirea sensului, *struţ* a putut servi drept ‘colac în formă de coroană sau altă formă la morţi’ (Arvinte 1971, p. 55) < austro-germ. *Strutz* „jimblă, cozonac” (Binder, în AUT, V, 1967, p. 69); cf. şi germ. *Strauss* „buchet de flori”.

BDD-V725 © 2012 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:22 UTC)

3. ÎMBRĂCĂMINTE, ŢESĂTURI: *barşon* „catifea” < magh. *bársony* (ALR II, s.n., vol. IV, h. 1207, punctele 353, 362); *bartă* < magh. *párta*[6] „îndoitură în partea de sus a cioarecilor pentru introducerea brăcinarului” (ALR II, s.n., vol. IV, h. 1144, punctele 353, 362 – termenul circulă pe o arie mai largă care cuprinde nordul Transilvaniei, Moldova de vest şi Crişana, respectiv în punctele 228, 235, 260, 272, 284, 325; vezi şi ALRM II, s.n., vol. III, h. 998, punctele 353, 362). Termenul este mai vechi, fiind întâlnit şi în textul Paliei de la Orăştie (secolul al XVI-lea) cu sensul „margine”: *Să faci şi masă den lemn de setim … fă pre ea şi* ***beartă*** *… de o palmă înaltă* 262/17 (cf. Pamfil 1958, p. 236); *berlej* „căptuşeală” < magh. *bélés* (ALR II, s.n., vol. II, h. 527, punctele 353, 362); *căbác* „haină, veston” < magh. *kabát* (Marin, Mărgărit 2005, p. LIV) (TD – *Basarabia*, Pl, p. 392/25, 393/10); *ceaplău* „şiret (la ghete)” < magh. *csáplό* (ALR II, s.n., vol. IV, h. 1191, pct. 353); *clop* „pălărie” < magh. *kalap* (GN, vol. II, p. 47, BA; ALR II, s.n., vol. V, h. 1336, punctele 353, 362); *gat'i* „pantaloni” < magh. *gatya* sau ucr. *gači* (TD – *Basarabia*, AJ, p. 348/30); *iupcă* „fustă”< ucr. *iupka* (TD – *Basarabia*, AJ, p. 346/10); *jeb* „buzunar” < magh. *zseb* (Corneşti, *Antol. folcl*., p. 355); *jebchendeu* „batistă” < magh. *zsebkendő* (ALR II, s.n., vol. IV, h. 1202, punctele 353, 362; ALRR – *Maramureş*, vol. I, h. 60, punctele 224, 230–233; ALR – *Sinteză*, h. 81, excepţie pct. 236 – *năframă*); *laibăr* „vestă”[7] < germ. *Leibel* (ALR II, s.n., vol. IV, h. 1182, pct. 362) (Frăţilă 2006, p. 148); *lecric* „haină de postav” < magh. *lékri*[8] (TD – *Basarabia*, AJ, p. 346/15); *lipideu* „cearşaf de cânepă” < magh. *lepedő* (TD – *Basarabia*, AJ, p. 344/5; St, p. 380/20–25); *nădragi* „pantaloni” < magh. *nadrág* (vezi Bakos 1993, s.v.) (ALR II, s.n., vol. IV, h. 1177, pct. 353); *sumnă* „fustă” < ucr. *sukno* (ALR II, s.n., vol. IV, h. 1178, punctele 353, 362; TD –

[6] Ovid Densusianu (1961, vol. II, p. 342) menţionează *beartă* „chenar” < magh. *párta* < germ. *Barta*.

[7] Cuvântul titlu de la h. 1182 (ALR II, s.n., vol. IV) indică sensul „veston”, însă, în Maramureş, *laibăr* este folosit numai ca „vestă”.

[8] După Teofil Teaha (1961, p. 127), cuvântul provine din germană, iar după Romulus Todoran (1984, p. 105), din magh. *lékri*.

BDD-V725 © 2012 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:22 UTC)

Basarabia, AJ, p. 346/5; Fereşti); *şirincă/şerincă* „basma” < ucr. *šyrynka* (Densusianu 1961, vol. II, p. 337) (TD – *Basarabia*, Pl, p. 398/5; AJ, p. 348/5, 352/15); *şlică* „şapcă, căciulă rotundă căptuşită cu lână” < ucr. *šlic* (Nestorescu 1999, p. 124) (Fereşti); *ştrimfi* „ciorapi” < germ. *Strümpfe* (TD – *Basarabia*, AJ, p. 348/20; Pl, p. 393/25); *vernă* „cearşaf” < ucr. *verenia* (Moisei); *zadie* „şorţ ţesut, cu dungi colorate purtat peste poale”< ucr. *zady* (TD – *Basarabia*, AJ, p. 343/30).

4. MÂNCĂRURI, ALIMENTE ŞI BĂUTURI: *broazbă* „căpăţână de varză murată” < sl. *broskva* „gulie” (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 445, punctele 222, 225, 228) – schimbare de sens; [slănină] *budită* „afumată” < ucr. *buditi* (TD – *Basarabia*, BA, p. 329/15); *călbaşi* „caltaboşi” < magh. *kolbász* „cârnaţi” (TD – *Maramureş*, Bd, p. 11/25); *cârmoj*, plural, „coji de pâine” < sl. *kermuš* „hrană” (DER, nr. 2032) (Fereşti); *chişcă* „caltaboş, maţ gros” < ucr. *kyška* (TD – *Basarabia*, AJ, p. 359/25); *ciont* „os” < magh. *csont* (Gn, vol. II, p. 41, BA; ALRR – *Maramureş*, vol. I, h. 102, punctele 221–240); *cociuni* „piftie” < magh. *kocsonya* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 532, punctele 221–225, 227–231, 233, 235, 240); *coleaşă* „mămăligă” < ucr. *koleša* (*cf.* bg. *kul'aša* – Frăţilă 1993, p. 93) *Şî mîncam **coleşa** răce / Unsă cu său de berbece* (GN, vol. II, p. 48), (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 519, punctele 231–239); *găluşcă/haluşcă* „sarma”[9] < ucr. *haluška* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 530, punctele 230, 233–239); *horincă/ horilcă* „ţuică” < ucr. *horilka* (ALRR – *Maramureş*, vol. I, h. 228, pct. 237; ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 461, punctele 221, 223–225, 228–239); *hrişcáş* „orez” < magh. *rizskása* (Neiescu 1958, p. 139) (ALR II, s.n., vol. IV, h. 1135, punctele 353, 362 – termenul se extinde în Transilvania de nord şi de est şi înCrişana; ALRM II s.n., vol. III, h. 953, punctele 353, 362); *izvarniţă* „zer provenit din urdă” < ucr. *izvarnica* sau **izvarica* din *(i)zvarjati* „a fierbe” (ALR II, s.n., vol. II, h. 420, pct. 353; ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 380, punctele 221,

[9] Cu acest sens, semnalăm termenul *găluşcă/haluşcă* şi în aria vecină, Ţara Lăpuşului, în localitatea Suciu de Jos.

BDD-V725 © 2012 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:22 UTC)

223, 229, 239); *laşte* „tăiţei” < magh. *laska* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 305, punctele 222–227, 229, 230, 234, 239, 240); *lictar/ legvar* „magiun” < magh. *lekvár*[10] (ALRM II s.n., vol. III, h. 891, punctele 353, 362; ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 458, punctele 221–240; TD – *Basarabia*, AJ, p. 362/20); *mărtáş* „sos” < magh. *mártás* (ALR II, s.n., vol. IV, h. 1100, pct. 353; ALRM II s.n., vol. III, h. 910, pct. 353); *(făină) nulaş(ă)* „de cea mai fină calitate” < magh. *nullás* (Kis 1962, 60) (Budeşti, Fereşti, Vadu Izei); *oloi* „ulei” < magh. *olaj* (ALR II, s.n., vol. IV, h. 1133, punctele 353, 362 – termenul cuprinde Transilvania, Crişana şi nordul Moldovei; ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 330, punctele 221–223, 228, 230, 240); *pancovă* „gogoaşă” < magh. *fánk* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 526, punctele 223, 228, 230, 231, 233, 234, 238); *pălincă* „ţuică” < magh. *pálinka*[11] (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 461, punctele 227, 240; AJ, BA, St, Pl); *piroşte* < ucr. dial. *piroški* „sarmale” (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 530, punctele 229, 231, 232); *porodici* „roşii” < magh. *paradicsom* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 432, punctele 221–240); *rătătă/ ratotă* „omletă” < *magh. rántotta* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 531, punctele 221, 222, 227, 228); *ţucur* „zahăr” < germ. *Zucker* (Pop 1982, p. 116, Sarasău).

5. PĂRŢILE CORPULUI: *bolfă* „guşă” < ucr. *bolifa* (ALRR – *Maramureş*, vol. I, h. 94, punctele 234, 238; ALR – *Sinteză*, vol. I, h. 7, punctele 236); *bolfă*[12] înseamnă şi „cocoaşă” cf. ALRR – *Maramureş*, vol. I, h. 110, punctele 236, 237, 238; *botă* „guşă” < bg. *bota* „vas de lemn, butoi” – sens dat, probabil, prin asemănăre cu acest vas rotund (nota n. M.F.) (ALRR – *Maramureş*, vol. I, h. 94, pct. 223), (*botă* mai are sens de „amigdală” h. 95 ALRR – *Maramureş*, vol. I, punctele 229, 229–231, 236, 239, 240); *hâitură* „hernie” < *hâi* < magh. *hajolni* (ALRR – *Maramureş*, vol. I, h. 158,

[10] Vasile Frăţilă (2006, p. 143) trimite în primul rând la germ. *Likvar* şi apoi la magh. l*ekvár*.

[11] După L. Şăineanu (1925), *pălincă* < magh. *palinka* < sl. *paliti* „a arde”, s.v. *pălincă*.

[12] *Bolfă* este atestat, pe lângă Maramureş, şi în nordul Transilvaniei, punctele 262, 263, nordul Moldovei, punctele 464, 467, 478. Cf. ALR – *Sinteză*, vol. I, h. 3.

BDD-V725 © 2012 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:22 UTC)

punctele 221, 222, 224); *mai* „ficat” < magh. *máj* (ALR II, s.n., vol. IV, h. 1123, punctele 353, 362); *mandulă* „amigdală” < magh. *mandula* (cf. DLR, s.v. *mandulă*) (ALRR – *Maramureş*, vol. I, h. 95, punctele 221–228, 230, 232–240; TD – *Basarabia*, Pl, p. 407/5); *t'émelu capului* „creştetul capului” cu variantele: *t'emele capului* şi *t'émerea capului* (ALRR – *Maramureş*, vol. I, h. 5, punctele 231, 232, 235, 240) < sl. *temelje* „temei, fundament”; *vâj* „moş”< ucr. *vej* (ALRR – *Maramureş*, vol. I, h. 188, pct. 237; h. 184, punctele 231, 232, 234, 237, 239); *vorovi* „a vorbi” < ucr. *hovoryty* (*Antol. folcl*., Săcel, p. 105).

6. ÎNSUŞIRI FIZICE ŞI PSIHICE, CALITĂŢI: *beteag* „bolnav” < magh. *beteg* (ALRR – *Maramureş*, vol. I, h. 143, punctele 221–240); *bitang* „leneş, haimana, ticălos” – în Budeşti este cunoscut mai ales cu sensul „prost” < magh. *bitang*[13] (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 428, punctele 226, 227; TD – *Basarabia*, BA, p. 328/15); *bolund* „nebun” < magh. *bolond* (*Antol. folcl*., p. 428, Budeşti; TD – *Basarabia*, BA, p. 319/25); *buduşlău* „vagabond, derbedeu”[14] < magh. *bujdosó* + *bujdokló* (Densusianu 1961, vol. II, p. 343) (Fereşti); *copos* „chel” < magh. *kopasz* (ALRR – *Maramureş*, vol. I, h. 17, punctele 224, 226, 227); *fain* „frumos, fin” < germ. *fein*[15] (ALRR – *Maramureş*, vol. I, h. 207, punctele 236–237) (Cihac, p. 107; Ţurcanu 2005, p. 218); *fest*[16] „continuu” < germ. *fest* „puternic, solid, fix[17]”: *ai luat batalău şî l-ai bătut* ***fest*** *pună…. te-ai şters pă*

[13] După Al. Graur (1978, p. 29), *bitang* „bastard” < germ. medieval *biutunge* „pradă” (germ. actual *Beute*) > v. csl. *bitunk* > magh. *bitang* „pradă, vagabond, bastard”. Sensul arhaic al lui *bitang* în maghiară era „străin” < *bitáng*: *Ungurii ne zâceau numai puturoşi şi* ***bitanci***; cf. Marin, Mărgărit 2005, p. CL.

[14] Sensul iniţial al acestui cuvânt era „pribeag, fugar”, întâlnit în Palia de la Orăştie: *Nestătătoriu şi* ***buduşlău*** *fi-veri spre pământ* 23/4 (*cf*. Pamfil 1958, p. 237). Sensul „vagabond” este indicat în DA abia pentru secolul al XVIII-lea în Moldova.

[15] *fein* cu sensul „frumos, super” este caracteristic doar Germaniei de sud, în vreme ce în limba standard *fein* este folosit cu sensul „fin”.

[16] Termenii *fain* şi *fest* sunt remarcaţi şi de Vasile Frăţilă (2006, p. 155-156). În Maramureşul istoric, dar şi în zonele învecinate, Baia Mare, Chioar, Ţara Lăpuşului, *fest* nu este utilizat cu sensul „puternic, tare”, ci doar cu cel de „continuu”.

[17] Cf. *Der Heizkörper ist* ***fest*** „caloriferul este fixat bine”.

BDD-V725 © 2012 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:22 UTC)

frunte (TD – *Basarabia*, St, p. 377/15); *hâd* „urât, murdar” < ucr. *hyd* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 299, punctele 221, 235, 236, 238); *hireş* „frumos” < magh. *híres* „vestit, fudul” (ALRR – *Maramureş*, vol. I, h. 207, punctele 225, 229, 231, 238); *hiteuan* „slab” < magh. *hitvány* (ALRR – *Maramureş*, vol. I, h. 68, punctele 221–224, 228 – cu specializări de sens în punctele 225, 229, 233, 236, 240 doar pentru vite; ALR – *Sinteză*, vol. I, h. 106, punctele 221, 222, 223, 228); *holtei* „flăcău” < ucr. *hol'tjai* (DER, s.v. *holtei*) „desfrânat” (ALRR – *Maramureş*, vol. I, h. 206, pct. 228); *homotit* „cherchelit” < ucr. *homotiti* (ALRR – *Maramureş*, vol. I, h. 228, pct. 227); *nealcoş*[18] „mândru, frumos, elegant” < magh. *nyalka*: ***Nealcoş*** *am mai fost în sat / C-am murit a fost păcat* (*Corpus Săpânţa*) (TD – *Basarabia*, St, p. 481); *nimuric* „schilod” < magh. *nyomorék* (ALRR – *Maramureş*, vol. I, h. 170, pct. 225); *pocâş* „saşiu” < magh. *pókos* (ALRR – *Maramureş*, vol. I, h. 34, pct. 233) – am întâlnit acest cuvânt în satul Mănăstirea şi cu sensul „şchiop”, utilizat, în general, cu referire la cai[19]: *pocă* „umflătură” < magh. *pók*; *a poclui* „a sta liniştit” < magh. *pakol* „liniştit” (Vadu Izei, *Antol. folcl*., p. 243); *ponihos* < *ponivos* „(om) chior, miop” < magh. *ponya* (ALRR – *Maramureş*, vol. I, h. 34, punctele 227, 234); *tistaş* „curat” < magh. *tiszta* „curat, pur” (DMR, s.v. *tiszta*) (*Antol. folcl.*, Gl, 547).

7. AGRICULTURĂ, ANIMALE: *agegos* „(pământ) argilos”, cf. magh. *agyag* (ALR II, s.n., vol. I, h. 11, pct. 353); *bică*, *bicalău* „taur, viţel” < magh. *bika* „taur” (*Antol. folcl*., Gl, 540) (CADE; DMR, s.v.); *botă* „nuia mai groasă” < magh. *bot: a loa o botă şi mi-a prinde-a da* (TD – *Maramureş*, Bz, p. 36/20); *buhai* „taur” < ucr. *buchai* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 361, punctele 232, 234, 236–238, 240); *capău* „câine de vânătoare” < magh. *kopó* (ALR

[18] Terminaţia care diferenţiază termenul din română *nealcoş* şi etimonul lui, *nyalka*, se explică prin analogie cu rom. *ţanţoş* (cf. Kis 1962, p. 63).

[19] Interesant de menţionat este faptul că Cihac aminteşte acest termen: *pócoş* < magh. *pókos* „raide, courbatu (des chevaux) – atteint de la molette (vét.), des râpes (chevaux)”. El consideră că magh. *pók* „păianjen” < v. sl. *paaku* (cf. Cihac, s.v. *pókoş*).

BDD-V725 © 2012 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:22 UTC)

II, s.n., vol. III, h. 663, punctele 353, 362); *ceucă* „stăncuţă” < magh. *csoka* (ALR II, s.n., vol. III, h. 691, punctele 353, 362); *corman* „mânerele de la plug, ghidon la bicicletă” < vezi magh. *kormány* (Kis 1958, p. 151) (după CADE, *corman* < magh. *kormány*) (Budeşti); *cosalău* „fânaţ” < magh. *kaszáló* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 422, punctele 222, 227, 231, 232); *ciupu* [a.] *de la cucuruz* „mătase la porumb” < magh. *csup* (ALR II, s.n., vol. I, h. 106, punctele 353, 362); *ciurdă* < magh. *csorda* (ALRR – *Maramureş*, vol. IV, pl. XXI, punctele 221–235, 237–240); *galiţă* < ucr. *galica* „păsări” (Fereşti); *gligan/ gâligan* „mistreţ” < sl. *gligan*[20] (ALRR – *Maramureş*, vol. III, h. 573, punctele 222–227, 229–232, 239, 240); *goz* „gunoi (din grâu după vânturat)” < magh. *gaz* (ALR II, s.n., vol. I, h. 85, pct. 362); *homuc* „nisip foarte mărunt” < ucr. *gomok*[21] „nisip mărunt care este luat de vânt” (ALRR – *Maramureş*, vol. IV, pl. LVI, pct. 235); *iosag* „animale, vite; avere” < magh. *jószág* (Breb, *Antol. folcl*., p. 189); *marhă* < magh. *marha* „vacă” (TD – *Basarabia*, AJ, 355/25; ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 362, punctele 221–233, 236–240); *mejdă* „răzor” < magh. *mezsgye* (ALR II, s.n., vol. I, h. 4, punctele 353, 362; ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 413, punctele 221, 225–228, 230–232, 239, 240; TD – *Maramureş*, Bd, p. 29/10) – termenul este întâlnit pe o arie în nord – nord-vest, care cuprinde Maramureşul şi Crişana; *mol/ mul* „noroi pe fundul bălţilor” < ucr. *mul* (ALR II, s.n., vol. III, h. 827, punctele 353, 362; ALRR – *Maramureş*, vol. IV, pl. LV, punctele 221–240); *pisóc* „nisip” < ucr. *pysok* (TD – *Basarabia*, BA, p. 325/20; ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 278, nota pct. 225); *piţiană* „pănuşă” < et. nec., *cf.* magh. *picijany* (vezi DLR, s.v. : Transilvania şi Maramureş, cf. Şezătoarea[22] VII, 184; Viciu Gl.; T.

[20] Cihac apreciază că termenul *gligan* < ceh. *kań*, *kaneć*, sau magh. *kan* devenit prin reduplicare *gangan*. Cf. Cihac, s.v. *gligan*, *gangan*. După L. Şăineanu (1925, s.v. *gligan*), *gligan* este format din *glig*!, onomatopee ce imită grohăitul mistreţului.

[21] După DEU, vol. II, s.v. *gomok*: ucr. *gomok* < magh. *hómok* şi se aseamănă cu turc. *kumak*. Vezi şi Puşcariu 1940/1976, p. 209. Este posibil ca în Maramureş termenul să fi pătruns direct din magh. *homok* (DA, s.v.).

[22] Folosim siglele din DLR.

BDD-V725 © 2012 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:22 UTC)

Papahagi, *Maramureş*, 172, Paşca, Gl., 47; Coman, Gl.; CV, 1952, nr. 5, 39; MAT. DIALECTALE I, 281, Lexic reg., I, 21) (Baia Mare): „Piţiană de mălai, / Tânără mă măritai" (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 403, punctele 224–227, 231, 236, 239, 240); *rât de cosit* „şes de-a lungul unei ape curgătoare pe care creşte iarbă pentru cosit sau păşunat" < magh. *rét* (ALRR – *Maramureş*, vol. III, h. 789, pct. 224); *stavă* „herghelie" < v. sl. *stava*[23] (ALR II, s.n., vol. II, h. 320, punctele 353, 362); *tină* „noroi" < sl. *tina* (ALRR – *Maramureş*, vol. IV, pl. LIII, punctele 222–227, 229–240; *truşcă* „curcă" < ucr. *triuška* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 396, punctele 222, 229, 230, 231, 233, 234, 237, 238, 239).

8. UNITĂŢI DE MĂSURĂ: *dărabe* (plural) „bucăţi" < magh. *darab* (ALRR – *Maramureş*, vol. IV, h. 984, pct. 238 ; TD – *Basarabia*, BA, p. 329/25); *fărtai* „sfert" < magh. *fertály* (ALR II, s.n., vol. III, h. 755, punctele 353, 362; vol. IV, h. 1029, punctele 353, 362); *felder* „baniţă" < săs. *fyrdel* (cf. Frăţilă 2006, p. 151) = germ. *Viertel* „a patra parte" (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 419, punctele 221, 223–228, 230–231, 238–240); *majă* „unitate de măsură pentru greutate[24] care variază de la 50 kg – pct. 353, h. 1026 – la 100 kg – pct. 362, h. 1027, ALR II, s.n., vol. IV) < magh. *mázsa* (Densusianu 1961, vol. II, p. 344); *mierţă* „baniţă – unităţi diferite de măsură" < magh. *mérce* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 419, punctele 222, 226, 232–236, 238).

9. PLANTE ŞI FRUCTE: *(a)ghistină* „castană" < magh. *gesztenye* (ALR II, s.n., vol. I, h. 217, punctele 353, 362); *bagău* „tutun" < magh. *bagó* (vezi Cihac, s.v.; DMR, s.v.; Neiescu 1958, p. 138) (Bd); *baraboi*[25] „cartofi" < rus. *baraboj* sau magh. *barabolya*[26] (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 440, punctele 235, 236, 238);

[23] Cihac apreciază că *stavă* < v. sl. *stava* însemnând „iapă"; cf. Cihac, s.v. *stavă*. L. Şăineanu (1925, s.v. *stavă*) trimite la alb. *stavă* „mulţime".

[24] În zona Mănăştur, *majă* mai are şi sensul „cântar pentru grâne".

[25] Din pluralul *baraboi* s-a refăcut singularul *barabou*.

[26] Cihac consideră că *baraboi* < magh. *barabolya*; cf. Cihac, s.v. *baraboi* „cartof".

BDD-V725 © 2012 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:22 UTC)

bărbânoc „plantă verde căţărătoare” < ucr. *bervinok* (cf. CADE, s.v. *bărbinoc*, *bărbănoc*) (Berbeşti, *Antol. folcl*., p. 97); *bâle* „ciocani de porumb” < ucr. *bilina* „tulpină” (ALR II, s.n., vol. I, h. 116, pct. 353; ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 406, punctele 222, 226, 228, 230); *borşău* „mazăre” < ucr. *borš* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 437, punctele 225, 226); *burac* „sfeclă roşie” < ucr. *burak* (ALRM II s.n., vol. I, h. 140, pct. 353; ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 444, punctele 221–233); *caisin* „cais” < magh. *kajszin*[27] (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 468, punctele 223, 227, 238); *cărărabă/ cororabă* „gulie” < magh. *karalábé* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 447, punctele 221–227, 229–237, 239, 240); *corompél* „cartof” < magh. *krumpli* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 440, pct. 227); *cucuruz(dz)* – în Maramureş sens „ciorchine de strugure” sau „con de brad” < ucr. *kukurudza* (ALR II, s.n., h. 108, punctele 353, 362; ALRR – *Maramureş*, vol. III, h. 558, punctele 221–228, 234, 237, 238; ALRR – *Basarabia*, Bucov., Transn., vol. II, h. 106, pct. 3); *dohan* „tutun” < ucr. *duhan* (ALR II, s.n., vol. IV, h. 1144; ALRR – *Maramureş*, vol. IV, pl. LX, punctele 221, 222, 226–229, 240); *harbuz* „dovleac” < ucr. *harbuz* (ALRM II s.n., vol. I, h. 137, punctele 353, 362; h. 138, pct. 362; ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 441, punctele 222–240); *hribă* „ciupercă” < ucr. *hryb* (TD – *Basarabia*, AJ, punctele 367/10; 371/20); *lizniţ* adj. „pădureţ” < ucr. *lysnyk* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 454, punctele 222–230, 239, 240); *lozǎ* „soi de răchită” < sl. *loza* (ALR, s.n., vol. III, h. 628; ALRR – *Maramureş*, vol. IV, pl. XLII, pct. 221) – termenul apare pe o arie mai largă, de nord, şi grupează Maramureşul cu graiurile din nordul Transilvaniei; *picioică* „cartof” < magh. *pityóka* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 440, punctele 221, 222, 224–226, 228–232, 234); *tuleni* „ciocani de porumb” < ucr. *tulij* sau scr. *tulaj* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 406, punctele 235–237); *ţâtron* „lămâie” < germ. *Zitrone* (ALR II, s.n., h. 1139, punctele 353, 362).

[27] Cf. Emese Kis (1958, p. 146), care apreciază că s-a păstrat forma etimologică *caisin* din tendinţa de diferenţiere a pomului de fruct care se va numi şi *caisină*.

BDD-V725 © 2012 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:22 UTC)

10. OCUPAŢII ŞI MESERII: *badocar* „tinichigiu” < magh. *bádogos* ALRM II s.n., vol. I, h. 356, pct. 353; ALRR – *Maramureş*, vol. III, h. 771, punctele 221–225, 228, 230–232); *birău* „primar, vătaf” < magh. *bíró* (ALR II, s.n., vol. III, h. 881, punctele 353, 362); *blehar/plehar* „tinichigiu” < magh. *pléh* < germ. *Blech* „tablă, tinichea” (ALRM II s.n., vol. I, h. 356, pct. 362; ALRR – *Maramureş*, vol. III, h. 771, punctele 234–238); *boactăr* „paznic, straja comunei” < germ. *Wächter* (ALR II, s.n., vol. III, h. 872, punctele 353, 362 şi h. 902, pct. 353) (Ţurcanu 2005, p. 23); *bosorcaie* „vrăjitoare” < magh. *boszorkány* (ALRT II, pct. 362, p. 161; TD – *Basarabia*, Pl, p. 402/5); *borbil* „frizer” < magh. *borbély* (ALRR – *Maramureş*, vol. I, h. 88, punctele 223, 226); *cătană* < magh. *katona* (TD – *Basarabia*, BA, p. 324/5); *cociş* „cărăuş” < magh. *kocsis* (GN, vol. II, p. 47, BA; ALR II, s.n., vol. II, h. 281, punctele 353, 362; ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 348, punctele 221, 235); *coaci* „fierar” < magh. *kovács* (ALR II, s.n., vol. II, h. 538, punctele 353, 362; ALRM II s.n., vol. I, h. 353, pct. 362 – în pct. 353 este atestată varianta apropiată de etimon *covaci*); *gheşeftar* „afacerist, negustor” < germ. *Geschäft* „afacere” (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 774, pct. 227) cf. *Geschäftemacher* (Ţurcanu 2005, p. 26); *haitău* „gonaci, hăitaş” < magh. *hajtó* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 421, în pct. 226 – cu sensul „paznic de câmp”); *herdetău*[28] „gonaci” < magh. *kergető* „a alunga, a goni” (ALRR – *Maramureş*, vol. III, h. 572, punctele 230–234, 239); *iagăr*[29] „pădurar” < germ. *Jäger* „vânător” (ALR II, s.n., vol. II, h. 583, punctele 353, 362); *maistăr* „meseriaş” < germ. *Meister* (ALR II, s.n., vol. II, h. 499, pct. 362); *misărăş* „măcelar” < magh. *mészáros*(ALRR – *Maramureş*, vol. III, h. 761, punctele 221–227, 230, 232–234, 238, 240); *răblău* „hoţ” < ucr. *rab* >*a răblui* „a fura” (ALRR – *Maramureş*, vol. IV, pl. LX, pct. 237); *sabou* „croitor” < magh. *szabó* (ALR II, s.n., vol. II,

[28] Poate cu influenţa rostirii ucrainene, unde *h* < *k*.

[29] Cu pronunţie identică, regăsim acest termen în germana austriacă: *Jager* „vânător”. Cu sensul „vânător” este atestat acest termen la începutul secolului în textele dialectale culese din Biserica Albă: *Şi eu numa că m-oi fa / Un* ***iegărel*** */ Tinerel / Ş-atâta mń-oi iegări / În păduri oi pribăgi* (GN, vol. II, p. 46, BA).

BDD-V725 © 2012 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:22 UTC)

h. 521, punctele 353, 362; ALRM II, s.n., vol. I, h. 327, punctele 353, 362); *sechereş* „cărăuş” < magh. *szekeres* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 348, punctele 222, 223, 225–232, 237, 239, 240) (Densusianu 1961, vol. II, p. 344); *socaci* „bucătar” < magh. *szakács* (ALR II, s.n., vol. IV, h. 1090, punctele 353, 362; ALRM II s.n., vol. III, h. 895, punctele 353, 362 – şi se regăseşte în Transilvania de centru, nord şi nord-vest; vezi şi h. 896, ALRM II s.n., vol. III, *socăciţă* „bucătăreasă”, punctele 353, 362); *stalâş* „tâmplar” < magh. *asztalos* (ALR II, s.n., vol. II, h. 551, punctele 353, 362); *şlaifăr* „tocilar” < germ. *Schleifer* (ALR II, s.n., vol. II, h. 509, punctele 353, 362); *şuştăr* „pantofar” < germ. *Schuster* (ALR II, s.n., vol. II, h. 518, pct. 362; ALRM II s.n., vol. I, h. 328, pct. 362); *tirhatău* „gonaci” < magh. *terhety* „greutate” (ALRR – *Maramureş*, vol. III, h. 572, pct. 229).

11. TERMENI CARE DENUMESC OBIECTE LEGATE DE MESERII: *badoc* „tablă” < magh. *bádog* (ALR II, s.n., vol. II, h. 536, pct. 353; TD – *Basarabia*, AJ, p. 354/5; TD – *Maramureş*, Bb, p. 25/25); *bardă* < magh. *bárd*[30] (ALRR – *Maramureş*, vol. IV, h. 1000, punctele 226, 237); *bold* „magazin” < magh. *bolt* (TD – *Basarabia*, AJ, p. 344/20); *coardă* „sabie” < magh. *kard*, *karddal* (Kis 1962, p. 59: *jăndarii avé coardă*) (Budeşti); *copcie* „scoabă” < magh. *kapocs* (ALR II, s.n., vol. II, h. 566, pct. 353); *corhaz* „spital” < magh. *korház* (ALRR – *Maramureş*, vol. I, h. 145, punctele 221–226, 228, 229, 240; Bârsana, *Antol. folcl*., p. 506); *cujelcă* „furcă de tors”< ucr. *kužilka* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 506, punctele 221–240); *d'eplău* „hăţ” < magh. *gyeplő* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 373, punctele 223–227, 240); *dohot* „petrol” < magh. *dohot* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 330, pct. 232); *drot* „sârmă” < magh. *drót*[31] (TD – *Basarabia*, AJ, p. 373/5); *drujbă* „motoferăstrău” < rus. *družba* (TD – *Basarabia*, BA, p. 325/30);

[30] DER consideră că provine din v. germ. *barta*, s.v. *bardă*. Forma *bardă* nu poate fi explicată din magh. *bárd + ja*, formă actuală, ci din forma veche neatestată de tipul **bárd+a* (vezi Kis 1958, 151).

[31] După L. Şăineanu (1925), *drod* < ung. *drót* < germ. *Draht*, s.v. *drot*.

BDD-V725 © 2012 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:22 UTC)

farbă „vopsea” < germ. *Farbe* (TD – *Basarabia*, AJ, p. 346/5) – la sud de Tisa, am întâlnit *farbă* cu sens „vopsea” numai în domeniul prelucrării pieilor (ALRM II s.n., vol. I, h. 350, pct. 353) (*farbă* este termen uzual în Banat, vezi ALRM II s.n., vol. I, h. 350, punctele 2, 27, 36, 29, 47, 53, 76); *a feşti* „a vopsi” < magh. *festeni* (ALR II, s.n., vol. II, h. 506, punctele 353, 362); *firez* „ferăstrău” < magh. *fűrész* (ALRR – *Maramureş*, vol. III, h. 746, pct. 227); *fonturi* [plt.] „cântar” < magh. *font* (ALRR – *Maramureş*, vol. III, h. 775, punctele 223, 230); *foşălău* „piepteni pentru câlţi” < magh. *vasaló* „fier de călcat” (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 504, pct. 227); *fotoghin* „petrol” < magh. *fotogen* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 330, pct. 222); *a forostui* „a suda” < magh. *forrasztani* (ALR II, s.n., vol. II, h. 549, punctele 353, 362); *ghezăş* „tren” < magh. gőzös (ALR II, s.n., h. 867, punctele 353, 362), *Fă mândrule câte-i fa/ Numa-n ghiezăş nu urca* (GN, vol. II, p. 51, BA); *goieu* „glonţ” < magh. *golyó* (ALR II, s.n., vol. IV, h. 947, pct. 353); *hagău* „târnăcop” < magh. *hágó* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 401, punctele 235, 237); *hinteu* „trăsură” < magh. *hintó* < magh. *hintálni* „a legăna” (Fereşti); *herneu/ arneu* „coviltir” < magh. *ernyő (*ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 346, punctele 222, 223, 225–227, 230–240); *hrebincă* „darac, unealtă de pieptănat lâna, cânepa sau inul”< ucr. *grebinka* (TD – *Basarabia*, AJ, p. 343/40; ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 501, punctele 221–226, 228–232); *ileu* „nicovală” < magh. *üllő* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 425, punctele 221–226, 228–238); *iliş* „bancă la trăsură, şa (de bicicletă)” < magh. *ülés* < *ülni* „a şedea” (TD – *Maramureş*, Bz, p. 34/20); *jmirli* „şmirghel” < germ. *Schmirgel* (ALRR – *Maramureş*, vol. I, h. 90, pct. 227); *a luşti* „a desface proumbul de pe cocean” < sl. *lustiti* (ALR II, s.n., h. 115, pct. 362); *mihei/ mehei* „masă, banc de lucru (pentru tâmplar)” < magh. *mühely* (ALRR – *Maramureş*, vol. IV, h. 1006, pct. 221–229); *mocioală* „pensulă, pământuf”, postverbal de la *mocioli*< **mocili* (prin propagarea vocalei ***o***) < ucr. *močyty* (Avram 1997, p. 80)[32] „a înmuia” (ALRR – *Maramureş*, vol. IV, h. 1012, nota 227); *năclad*

[32] DLR trimite la etimonul maghiar *mocskol*.

BDD-V725 © 2012 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:22 UTC)

„stivă de lemne, grămadă” < sl. *naklasti*, *naklada* „a îngrămădi” (TD – *Basarabia*, BA, p. 315/5); *a oltoni* < magh. *oltvány* (oltani) „a vaccina, a altoi” (ALRR – *Maramureş*, vol. I, h. 146, punctele 221, 226, 228–230, 240); *perinoc* „broască sub cepul grindeiului la roata morii” (ALR II, s.n., vol. I, h. 161, pct. 362) < rus. *perenoga*; *peteică*[33] „legătură, piedică” < ucr. *petelca* (Fereşti); *ponos* „talpă la războiul de ţesut”< sl. *ponosŭ* (TD – *Basarabia*, AJ, p. 344/40); *potică* „farmacie” < magh. *patika* (ALRR – *Maramureş*, vol. IV, pl. VII, punctele 221–240; Corneşti, *Antol. folcl*., p. 421); *potiheţ* „slobozitorul de la războiul de ţesut” < ucr. *potyagač* (TD – *Basarabia*, AJ, p. 345/5); *rafu* [a.] *de pe piatră* „cerc de coajă de copac care se pune în jurul pietrelor de moară”< magh. *ráf* (ALRR – *Maramureş*, vol. IV, h. 987, pct. 237); *raşpău* „pilă lată cu dinţi mari” < germ. *Raspel* (ALRM II s.n., vol. I, h. 355, pct. 353, 362, termenul se întâlneşte şi în punctele: 141, 219, 235, 250, 272, 279, 284, 325, 334; ALRR – *Maramureş*, vol. IV, pl. LXXXVI, punctele 221–240); *rudă* „prăjină” – etimologie multiplă: magh. *rúd* sau srb. cr. *ruda* (Mihail 2000, p. 48) (ALRR – *Maramureş*, vol. III, h. 833, punctele 221, 233, 234, 237); *a sămăli* „a socoti, a calcula” < magh. *számolni* (cf. CADE, sv. *sămălui*) (ALR II, vol. IV, h. 927, pct. 353; TD – *Maramureş*, Bb, p. 19/5); *scorbaci* „bici” < magh. *korbács* (Kis 1962, p. 155) (TD – *Basarabia*, BA, p. 315/25); *şprăiţui* „a cercui” < germ. *Spreize* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 254, punctele 221, 222, 224–226, 228–234, 239, 240); *ştempăl* „timbru poştal, ştampilă” < germ. *Stempel* (ALR II s.n., vol. III, h. 875, punctele 353, 362 şi h. 987, pct. 362); *şurţ* „şorţul fierarului” < germ. *Schurtz*, săs. *schurz* (Frăţilă 2006, p. 148) (ALRM II s.n., vol. I, h. 358); *tintă* „cerneală” < magh. *tinta (*ALR II, s.n., vol. IV, h. 920, punctele 353, 362); *ţandură* „aşchie” < germ. *Zander* (ALRR – *Maramureş*, vol. II, h. 290, punctele 233, 235); *ţărcălam* „compas” < germ. *Zirkel* (ALR II, s.n., vol. II, h. 564, punctele 353, 362); *ţărculă* „ferăstrău circular” < germ. *Zirkel* (ALR II, s.n., vol. II, h. 622,

[33] Andrei Avram (1976, p. 86) semnalează şi variantele *peteocă*, *peteucă* cu verbul *a peteci*, având sensul menţionat în DLR: „a împiedica animalele domestice, mai ales caii (la picioare) când pasc”; vezi DLR, s.v. *peteică*; cf. şi Loşonţi 2001, p. 107.

BDD-V725 © 2012 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:22 UTC)

punctele 353, 362); *zăbală* „bubuliţă albicioasă care apare la oameni în colţurile gurii” < magh. *zabola* (ALRR – *Maramureş*, vol. I, h. 83, punctele 221–240).

12. TERMENI DE ÎNRUDIRE: *ciledi* „familie” < magh. *cséled* „copil, servitor” (Neiescu 1958, p. 139) (ALRR – *Maramureş*, vol. I, h. 172, pct. 240) – în Apşa de Jos termenul se întrebuinţează cu sensul „copii” (TD – *Basarabia*, AJ, p. 333/30); *druşcă* „domnişoară de onoare” < ucr. *družka* (GN, vol. II, p. 39, BA); *somsîdă* < magh. *szomszéd* „vecină” (după Densusianu 1961, vol. II, p. 344, acest termen este un vechi împrumut maghiar din secolul al XVI-lea) (TD – *Basarabia*, St, p. 378/10; BA, p. 326/5); *şogor* < magh. *sógor”*cumnat” (ALRR – *Maramureş*, vol. I, h. 231, punctele 221–234, 238–240; vol. IV, pl. XII, punctele 221–234, 238–240); *şpur* „bastard” < sl. *sporok* – cu pronunţare maghiaro-germană[34] (ALRR – *Maramureş*, vol. I, h. 199, punctele 236, 237).

Rezultate şi discuţii

Influenţele străine au acţionat asupra graiurilor din Maramureş datorită contactului românilor cu populaţiile cu care au convieţuit. Pentru graiul din Maramureş, este recunoscută influenţa ucraineană (cum, spre exemplu, este cea maghiară pentru graiurile din Crişana), care a reuşit să-i dea o fizionomie aparte. Astfel, s-au împrumutat din ucraineană, de la nume proprii până la nume comune. După ce-am organizat pe domenii materialul lingvistic, faptele se prezintă astfel:

a. elementul ucrainean (rutean)

– influenţa ucraineană (ruteană) s-a exercitat mai puternic în lexicul graiurilor maramureşene şi mai puţin în celelalte compartimente

[34] După V. Scurtu (1966, p. 77), termenul provine din sl. *sporok* (cu pronunţare maghiaro-germană); considerăm însă că este un termen moştenit din lat. *spurius*. Cuvântul circula şi ca prenume la romani, *Spurius*, cf. Guţu, s.v. În certificatele de naştere de la începutul secolului, copiii din flori aveau trecut în dreptul numelui tatălui necunoscut termenul *spurius*.

BDD-V725 © 2012 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:22 UTC)

ale limbii. Această influenţă s-a realizat prin contactul direct între populaţia românească şi cea ucraineană. Deşi partea de nord a Maramureşului, respectiv cea de la nord de Tisa, a fost sub stăpânire rusească timp de aproape 80 de ani, influenţa ucraineană (ruteană) s-a exercitat în anumite limite, multe din împrumuturile lexicale de la nord de Tisa se regăsesc şi la sudul ei, ceea ce dovedeşte că au existat contacte neîntrerupte între populaţiile din cele două regiuni, iar graniţa politico-administrativă nu a constituit o barieră.

– este în mod covârşitor de factură populară, întâlnim termeni de origine ucraineană în toate domeniile de activitate, cu excepţia meseriilor unde, meşterii erau, de obicei, maghiari sau germani. Influenţa ruteană a fost percepută încă de către Tache Papahagi, care aprecia că „era firesc lucru ca într-o regiune în care maramureşenii au convieţuit geograficeşte cu rutenii şi în care, în decursul secolelor, s-au produs şi asimilări etnice reciproce, să se exercite o mai intensă influenţă lexicală ruteană în graiul maramureşean, după cum – pe de altă parte – putem constata o influenţă nord-românească în graiul rutean" (Papahagi 1925, p. 150).

– se manifestă în împrumuturi care pot fi nume proprii: antroponime (*Daneliuc, Moisuc*), toponime (*Zăpodie, Branişte*) sau nume comune care reprezintă diverse domenii ale vieţii materiale, organizate pe domenii: ***însuşiri fizice şi psihice****: hâd* „urât", *holtei* „flăcău"; ***regnul vegetal****: bărbânoc* „plantă căţărătoare"; *burac* „sfeclă roşie"; *borşău* „mazăre"; *dohan*[35] „tutun", *harbuz* „dovleac", *hribă* „ciupercă", *loză* „răchită", *a luşti* „a desface porumbul de pe cocean" etc; ***alimente şi băuturi***: *chişcă* „caltaboş", *coleaşă* „mămăligă", *găluşcă/ haluşcă* „sarma", *horincă* „ţuică", *piroşte* „sarmale"; ***regnul animal***: *buhai* „taur", *galiţă* „pasăre", *gligan* „mistreţ", *izvarniţă* „zer", *truşcă* „curcă"; ***ocupaţii***: *druşcă* „domnişoară de onoare", *rablău* „hoţ"; ***îmbrăcăminte***: *iupcă* „fustă", *sumnă* „fustă", *şirincă* „basma", *şlică* „căciulă", *vernă* „cearşaf", *zadie* „şorţ ţesut, în culori";

[35] Apreciem că termenul *dohan* a fost preluat din ucraineană şi nu din maghiară, având ca argument păstrarea accentului ca în ucraineană – oxiton şi nu pe prima silabă ca în elementul maghiar.

BDD-V725 © 2012 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:22 UTC)

– influenţa ucraineană este bine fixată în grai, aceasta reflectându-se în puterea de a crea derivate, familii lexicale sau evoluţii semantice (restrângeri sau extensiuni de sens): *a prăni***c**a „a spăla cu maiul” < *pranyk* „mai”, *a răblui* „a fura” < ucr. *rab*; *bolfă* „guşă” mai dezvoltă în grai şi sensul „cocoaşă”; *botă*, pe lângă sensul „guşă” are şi sensul „amigdale”; *holtei* îşi restrânge sensul la „flăcău” faţă de sensul originar „desfrânat” (DER, s.v. *holtei*);

– sunt recunoscuţi drept caracteristici pentru Maramureş termeni ca: *a cuşăi* „a gusta”, *cujelcă* „furcă de tors”, *hăt, huc* – adv. de intensitate, *lomuri* „crăci uscate, resturi”, *a luşti* „a desface porumbul de pe cocean” (vezi *Tratat*, p. 347);

– din ucraineană, unii termeni au depăşit graniţa dialectală intrând în limba literară, aşa este cazul, de exemplu, al cuvântului *franţuz*, cu derivatele *franţuzoaică*, *franţuzeşte*. Interesant de menţionat că forma *franţuz* nu este admisă de limba literară, în schimb celelalte două forme *franţuzoaică* şi *franţuzeşte* sunt considerate literare;

b. elementul maghiar

– apare mai mult în termenii administrativi şi de civilizaţie, „mai toate elementele ungureşti reprezintă noţiuni care sînt în strînsă legătură cu civilizaţia contemporană în funcţie şi ea de mişcarea economico-socială sau de cultură generală şi administraţie politico-militară” (Papahagi 1925, p. 150);

– pornind de la elemente de origine maghiară s-au creat, pe teren românesc, derivate, familii lexicale sau evoluţii semantice, ceea ce demonstrează că aceşti termeni sunt bine fixaţi în graiul local: *(a) coci***şi** „a transporta cu căruţa contra cost” < *cociş* „căruţaş”; *(a) cănt***ăli** „a măsura cu canta” < *cantă*; *(a) ticlăz***i** „a călca cu fierul de călcat” < *ticlăzău*; schimbări de sens: *bitang* „leneş, ticălos” < magh. „bastard”; *călbas* „caltaboş” < magh. „cârnaţ”;

– comune care reprezintă diverse domenii ale vieţii materiale, organizate pe domenii: ***însuşiri fizice şi psihice****: beteag* „bolnav”, *bitang* „leneş, bastard”, *bolund* „nebun”, *buduşlău* „vagabond”, *copos* „chel”, *hireş* „frumos”, *hiteuan* „slab”, *nealcoş* „mândru,

BDD-V725 © 2012 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:22 UTC)

frumos”, *nimuric* „schilod, slab”, *pocâş* „saşiu”, *tistaş* „curat”; ***agricultură***: *adeag* „argilă”, *corman* „mâner la plug”, *cosalău* „fânaţ”, *mejdă* „răzor”, *rât* de cosit; ***regnul vegetal****: (a)ghistină* „castană”, *bagău* „tutun”, *caisin* „cais”, *cărălabă* „gulie”, *corompel* „cartof”, *picioică* „cartof”; ***regnul animal***: *bică, bicalău* „taur, viţel”, *capău* „câine de vânătoare”, *ciurdă* „cireadă”, *iosag* „animale, avere”, *marhă* „vită”; ***unităţi de măsură***: *dărabă* „bucată”, *fărtai* „sfert”, *majă* „unitate de greutate 50–100 kg”, *mierţă* „banţă”; ***ocupaţii şi meserii***: *badocâş* „tinichigiu”, *birău* „primar”, *bosorcaie* „vrăjitoare”, *cătană* „soldat”, *cociş* „cărăuş”, *coaci* „fierar”, *misarăş* „măcelar”, *sabău* „croitor”, *socaci* „bucătar”, *sechereş* „căruţas”, *stalâş* „tâmplar”; ***obiecte legate de meserii***: *badoc* „tablă”, *bold* „magazin”, *coardă* „sabie”, *copcie* „scoabă”, *corhaz* „spital”, *d'eplău* „hăţ”, *dohot* „petrol”, *(a) feşti* „a vopsi”, *fonturi* „cântar”, *a forostui* „a suda”, *ghezăş* „tren”, *hinteu* „trăsură”, *ileu* „nicovală”, *iliş* „bancă la trăsură, şa de bicicletă”, *a oltoni* „a vaccina, a altoi”, *potică* „farmacie”, *(a) sămăli* „a socoti”, *scorbaci* „bici”, *tintă* „cernească”; ***îmbrăcăminte***: *barşon* „catifea”, *berlej* „căptuşeală”, *căbac* „veston”, *ceaplău* „şiret (la ghete)”, *clop* „pălărie”, *jeb* „buzunar”, *jebchendeu* „batistă”, *lecric* „haină de postav”, *nădragi* „pantaloni”;

– termeni maghiari consideraţi caracteristici pentru Maramureş sunt următorii: adverbele *jib* „tare”, *minteni* „imediat”, *şohan* „niciodată” şi sufixele: *-şug, -şag, -oc, -oş* (cf. *Tratat*, p. 346).

c. elementul german

– considerat de Tache Papahagi drept o influenţă „de fapt foarte slabă şi aproape neîncetăţenită în graiul femeiesc” (1925, p. 151)

– se reflectă mai ales în terminologia meseriilor şi a uneltelor, şi în domeniul obiectelor casnice, într-un număr mai redus: ***ocupaţii şi meserii*****:** *boactăr* „paznic, straja comunei”; *gheşeftar* „afacerist, negustor”; *iagăr* „pădurar”; *maistăr* „meseriaş”; *şlaifăr* „tocilar”; *şuştăr* „pantofar”; ***obiecte legate de meserii*****:** *jmirli* „şmirghel”; *raşpău* „pilă lată cu dinţi mari”; *şprăiţui* „a cercui”; *ştempăl* „timbru poştal, ştampilă”; *şurţ* „şorţul fierarului”; *ţandură* „aşchie”; *ţărcălam* „compas”; *ţărculă* „ferăstrău circular”; ***obiecte casnice şi unităţi de măsură*****:**

BDD-V725 © 2012 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:22 UTC)

bocaie „ulcior mai mic”; *canistru* canistră”; *felder* „baniţă”; *farbă* „vopsea”; *ferang/ ferhang/ ferhong/ firong* „perdea”; *strujac* „saltea de paie”; *ştimpi* „stâlpi, pari”; *ţaglă* „zăvor la uşă; băţ la puşca de soc”; ***îmbrăcăminte*****:** *laibăr* „vestă”; *struţ* „buchet (de flori)”; *ştrimfi* „ciorapi” < germ. *Strümpfe*; ***însuşiri, calităţi*****:** *fain* „frumos, fin”; *fest* „continuu”; ***mâncăruri şi alimente*****:** *ţâtron* „lămâie”; *ţucur* „zahăr”;

Concluzii

Analiza materialului lingvistic excerptat din principalele lucrări dedicate subdialectului maramureşean dovedeşte teza enunţată deja, potrivit căreia, influenţa ucraineană este cea mai puternică, este bine fixată în grai, aceasta reflectându-se în puterea de a crea derivate, familii lexicale sau evoluţii semantice. Întâlnim termeni de origine ucraineană în aproape toate domeniile de activitate (cu excepţia unor meserii) şi confirmă spusele lui Tache Papahagi care remarca, încă în 1925, că influenţa ruteană (ucraineană) este cea mai importantă în subdialectul maramureşean.

BIBLIOGRAFIE

Adamescu 1935 = Gh Adamescu, *Viaţa cuvintelor*, Bucureşti, Tipografia Cărţilor Bisericeşti, 1935.

AICED = „Anuarul Institutului de Cercetări Etnologice şi Dialectologice”, seria A: Comunicări, Bucureşti, I, 1979 şi urm. (ICED).

ALR II, s.n. = *Atlasul lingvistic român II*, serie nouă, vol. I–VII, Bucureşti, Editura Academiei R.P.R./R.S.R., 1956–1972.

ALRM II, s.n. = *Micul Atlas lingvistic român*, serie nouă, vol. I–IV, Bucureşti, Editura Academiei R.P.R./R.S.R., I–IV, 1956–1987.

ALRR – *Basarabia, Bucovina, Transnistria* = Vasile Pavel, *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Basarabia, Nordul Bucovinei, Transnistria*, vol. II, Chişinău, „Tipografia Centrală”, 1998.

ALRR – *Maramureş* = Petru Neiescu, Grigore Rusu, Ionel Stan, *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Maramureş***,** vol. I–IV, Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1969–1997.

ALRT II = *Texte dialectale culese de Emil Petrovici*. Supliment la ALR II, Sibiu – Leipzig, 1943.

BDD-V725 © 2012 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:22 UTC)

ALR – *Sinteză* = Nicolae Saramandu (coord.), Dana-Mihaela Zamfir, Marilena Tiugan, Verginica Barbu Mititelu, Carmen Radu, Irina Floarea, Mihaela Morcov, *Atlasul lingvistic român. Sinteză*, vol. I, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005.

Antol. folcl. = Antologie de folclor din judeţul Maramureş, Baia Mare, 1980.

Arvinte 1971 = V. Arvinte, *Die deutschen Entlehnungen in den rumänischen Mundarten*, Berlin, Akademie Verlag, 1971.

AUT = „Analele Universităţii din Timişoara", I, 1963 şi urm.

Avram 1997 = Andrei Avram, *Note etimologice*, în LR, XXV, 1976, nr. 1, p. 86.

Avram 1976 = Andrei Avram, *Contribuţii etimologice*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1997.

Bakos 1993 = Ferenc Bakos, *Dicţionar român-maghiar. Román-Magyar kéziszótár*, ediţia a II-a, Budapesta, Akadémiai Kiadó, 1993.

Binder 1967 = *Contribuţii la studiul elementelor germane în lexicul graiurilor populare româneşti*, III. *Denumiri de obiecte casnice, de bucătărie, de alimente, băuturi, coloniale etc*., în AUT, V, 1967, p. 49–72.

CADE = I.-A. Candrea, Gh. Adamescu, *Dicţionarul enciclopedic ilustrat „Cartea Românească"*, Bucureşti, Editura Cartea Românească S.A., 1926–1931.

Chioar = Gh. Pop, Ion Chiş Şter (coord.), *Graiul, etnografia şi folclorul zonei Chioar*, Baia Mare, 1983 (Centrul de Îndrumare a Creaţiei Populare Maramureş).

Cihac = A. de Cihac, *Dictionnaire d'étymologie daco-romane*, Francfort s/M, Ludolphe St-Goar, 1879.

Corpus Săpânţa. Corpus de texte culese de pe crucile din Cimitirul vesel, Săpânţa.

Densusianu 1961 = Ov. Densusianu, *Istoria limbii române*. Ediţie îngrijită de J. Byck, vol. I–II, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1961.

DER = Alexandru Ciorănescu, *Dicţionarul etimologic al limbii române*, Bucureşti, Editura Saeculum I. O., 2002.

DEU = *Dicţionarul etimologic al limbii ucrainene*, vol. I–III, Kiev, 1982–1985.

DLR = *Dicţionarul limbii române*, Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1968 şi urm.

DMR = *Dicţionar maghiar-român*, Bucureşti, Regia Autonomă Monitorul Oficial, 2005.

FD = „Fonetică şi dialectologie", Bucureşti, I, 1958 şi urm.

Frăţilă 1993 = Vasile Frăţilă, *Contribuţii lingvistice*, Timişoara, Editura de Vest, 1993.

Frăţilă 2006 = Vasile Frăţilă, *Elemente de origine germană în graiurile româneşti*, în *Lucrările celui de-al XII-lea Simpozion Naţional de Dialectologie*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2006, p. 135–158.

GN = I.-A. Candrea, Ov. Densusianu, Th. D. Sperantia, *Graiul nostru. Texte din toate părţile locuite de români*, Bucureşti, Socec et Co., vol. I, 1906–1907; vol. II, 1908.

Graur 1978 = Al. Graur, *Dicţionar de cuvinte călătoare*, Bucureşti, Editura Albatros, 1978.

BDD-V725 © 2012 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:22 UTC)

Guţu = Gheorghe Guţu, *Dicţionar latin-român*, ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Humanitas, 2003.
ILR 1978 = Florica Dimitrescu *et alii*, *Istoria limbii române*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1978.
Kis 1958 = Emese Kis, *Cu privire la terminaţia* -ă *a substantivelor româneşti de origine maghiară*, în StUBB, III, 1958, nr. 6, p. 145–153.
Kis 1962 = Emese Kis, *Aspecte din încadrarea elementelor de origine maghiară în limba română*, în StUBB, VII, 1962, fasc. 2, p. 53–65.
Loşonţi 2001 = Dumitru Loşonţi, *Soluţii şi sugestii etimologice*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2001.
Marin 1981 = Maria Marin, *Graiuri „închise", graiuri „deschise" în contextul unor arii considerate arahice*, în AICED, seria A, nr. 3, 1981, p. 349–358.
Marin, Mărgărit 2005 = Maria Marin, Iulia Mărgărit, *Graiuri româneşti din Ungaria*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005.
Mihail 2000 = Zamfira Mihail, *Etimologia în perspectivă etnolingvistică*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2000.
NALR – *Oltenia* = *Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni. Oltenia*. Întocmit sub conducerea lui Boris Cazacu de dr. Teofil Teaha, Ion Ionică şi Valeriu Rusu, vol. I–V, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1967–1984.
Neiescu 1958 = Petru Neiescu, *Există legătură între cantitate şi accent? Observaţii asupra cuvintelor de origine românească din limba maghiară şi asupra celor de origine maghiară din limba română*, în CL, III, 1958, p. 135–142.
Nestorescu 1999 = Virgil Nestorescu, *Cercetări etimologice*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1999.
Pamfil 1958 = Viorica Pamfil, *Elemente regionale în lexicul „Paliei de la Orăştie"*, în CL, III, 1958, p. 228–247.
Papahagi 1925 = Tache Papahagi, *Graiul şi folclorul Maramureşului*, Bucureşti, 1925.
Pop 1982 = Gh. Pop, *Folclor muzical din zona Maramureş*, Baia Mare, Asociaţia folcloriştilor şi etnografilor din Judeţul Maramureş, 1982.
Puşcariu 1940/1976 = Sextil Puşcariu, *Limba română*, I. *Privire generală*, Bucureşti, Fundaţia pentru Literatură şi Artă, Bucureşti, 1940; ediţia a doua, îngrijită de Ilie Dan, Editura Minerva, Bucureşti, 1976.
Scurtu 1966 = Vasile, *Termenii de înrudire în limba română*, Bucureşti, Editura Academiei R.P.R., 1966.
StUBB = „Studia Universitatis «Babeş-Bolyai»", Cluj-Napoca, I, 1956 şi urm.
Şăineanu 1925 = Lazăr Şăineanu, *Dicţionar universal al limbii române*, Bucureşti, 1925 (ediţie revăzută şi adăugită, Iaşi, Editura Mydo Center, 1997).
TD – *Basarabia* = Maria Marin, Iulia Mărgărit, Victorela Neagoe, Vasile Pavel, *Graiuri româneşti din Basarabia, Transnistria, Nordul Bucovinei şi Nordul*

BDD-V725 © 2012 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:22 UTC)

Maramureşului. Texte dialectale şi glosar, Bucureşti, 2000 (Institutul de Fonetică şi Dialectologie „Al. Rosetti”).
TD – *Maramureş = Texte dialectale din Maramureş* (materiale nepublicate cuprinzând 7 dosare pe 7 localităţi) culese în 1977 de către cercetători de la Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, Bucureşti.
Teaha 1961 = Teofil Teaha, *Graiul din Valea Crişului Negru*, Bucureşti, Editura Academiei R.P.R., 1961.
Teaha 1975 = Teofil Teaha, *Termeni de origine maghiară în graiurile din Oltenia*, în FD, IX, 1975, p. 113–119.
Todoran 1984 = Romulus Todoran, *Contribuţii de dialectologie română*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1984.
Tratat = Valeriu Rusu (coord.), *Tratat de dialectologie românească*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1984.
Ţurcanu 2005 = Rodica-Cristina Ţurcanu, *Sprachkontakterscheinungen: Rumänisch-Deutsch- Ungarisch in Baia Mare und Umgebung*, Band II, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2005.

NUME DE LOCALITĂŢI

AJ = Apşa de Jos; BA = Biserica Albă; Bb = Breb; Bd = Budeşti; Br = Bârsana; Bz = Botiza; G = Giuleşti; P = Poiana Borşa; S = Săpânţa; St = Strâmtura; Pl = Plăiuţ.

LEXICAL INTERFERENCES IN MARAMUREŞ (*Abstract*)

The researched area belongs to Maramureş subdialect, spoken in the north-west area of the Daco-Romanian dialect. This dialectal area is characterized by a strong archaic feature, namely the preservation of the old language stages at the level of all compartments. As a result of the long contact between the Romanian people from this area and the speakers of Ukrainian language especially, and of Hungarian and German, there resulted a specific feature of Maramureş subdialect, mainly present in the vocabulary compartment and demonstrates once more its „open” character. Thus, we registered a considerable number of foreign elements in the vocabulary. The Ukrainian influence is the strongest, here we find original Ukrainian terminology in every activity domain, with the exception of the professions, where most of the words have Hungarian or German origin. The second influence, as frequency, is the Hungarian one, especially in the administration and civilization terminology. Ukrainian and Hungarian elements are well fixed in the vocabulary;

BDD-V725 © 2012 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:22 UTC)

from these the Romanian language has formed derivates, expressions and lexical families. Words of German origin are registered only in the profession terminology and less in the household object domain, and are used mostly by men and less by women.

CUVINTE-CHEIE: *elemente alogene, dialect, subdialect, lexic, arie dialectală, diacronic, sincronic*
KEYWORDS: *allogeneous elements, dialect, subdialect, vocabulary, dialectal area, diachronic, synchronic.*

Universitatea de Nord din Baia Mare
Facultatea de Litere
430122 Baia Mare, str. Victoriei, 76
farcasmircea@hotmail.com

BDD-V725 © 2012 Argonaut, Scriptor
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:22 UTC)